

Ebeveynlerin Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaları ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki

Burçin TÜRKKÖYLÜ TAŞTAN¹

Makalenin Geliş Tarihi: 01.03.2021

Yayına Kabul Tarihi: 09.04.2021

Online Yayınlanma Tarihi: 07.06.2021

Bu araştırmanın amacı ebeveynlerin erken dönem uyum bozucu şemaları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada ilişkisel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2-6 yaş arasında çocuğu olan 305 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri ebeveynlerin erken dönem uyum bozucu şemalarını belirlemek için Young Şema Ölçeği-Kısa Form3 (YŞÖ-KF3), ebeveyn tutumlarını tespit etmek için Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve ebeveynlerin bireysel özellikleri için Kişisel Bilgi Formu kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen verileri analiz etme için SPSS 22.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin normallik varsayımlarını karşılayıp karşılamadıkları incelenmiş ve verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda verilerin analizinde parametrik testlerden Pearson Korelasyon Analizi, Bağımsız Örneklem t Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Kruskal Wallis H Analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularının sonuçlarında ebeveynlerin karamsarlık şeması ile otoriter ebeveyn tutumu arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda ebeveynlerin karamsarlık şeması ile aşırı koruyucu ebeveyn tutumu arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki; ebeveynlerin yetersiz özdenetim şeması ile otoriter ebeveyn tutumu arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki; ebeveynlerin kendini feda şeması ile otoriter ebeveyn tutumu arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki; ebeveynlerin kendini feda şeması ile aşırı koruyucu ebeveyn tutumu arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Araştırmanın diğer bulgularına göre ebeveynlerin karamsarlık, yetersiz özdenetim ve kendini feda şemaları eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Benzer olarak ebeveynlerin demokratik tutumları da cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, Şemalar, Ebeveyn Tutumu.

The aim of this study is to investigate the relationship between parents' early maladaptive schemas and parent attitudes. For this purpose, a relational screening model is used in the research. The sample of the study is 305 parents with children between the ages of 2-6. The data of the research have been obtained by using Young Schema Questionnaire-Short Form-3 to determine parents' early

¹ Psikolojik Danışman, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, burcinturkkoylu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6799-4105

maladaptive schemas, Parenting Attitude Scale (PAS) to determine parent attitudes and Personal Information Form for individual characteristics of parents. SPSS 22.0 statistics package program is used to analyze the data obtained. It has been examined whether the data obtained within the scope of the research meet normality assumptions and the data showed normal distribution. For this reason, Pearson Correlation analysis, Independent Sample t test, One Way Analysis (ANOVA) and Kruskal Wallis which is one of the parametric tests, was used in the analysis of the data. According to the results of the research, it is found that there has been an intermediate positive correlation between pessimism schema of the parents and their authoritarian attitudes. At the same time, it was found that there is a low level of positive correlation between the pessimism schemas of the parents and the overprotective parental attitude. It is found that there has been a low level of positive correlation between the insufficient self-control schemas of parents and authoritarian parental attitude. It was found that there is a low level of positive correlation between parents' self-sacrifice schema and authoritarian parental attitude. It was found that there is a low level of positive correlation between parents' self sacrifice schemas and overprotective parental attitude. According to the other findings of the study, parents' pessimism, insufficient self-control and self sacrifice schemas showed a significant difference according education status. Again, parents' authoritative attitude showed a significant difference according to gender.

Keywords: Early Maladaptive Schemas, Schemas, Parent Attitude.

GİRİŞ

Şemalar, genellikle çocukluk ve ergenlik dönemlerinde gelişir ve kişinin içinde bulunduğu çevreye, aileye uyum sağlaması için etkilidir. Erken dönem uyum bozucu şemalar, gelişimimizin erken dönemlerinde başlayan, yaşamımız boyunca tekrarlanan kendilik yıkıcı duygusal bilişsel örüntülerdir (Young, Klosko ve Weishaar, 2009). Bireyin çocukluk döneminde karşılanmamış ihtiyaçları erken dönem uyum bozucu şemalarını oluşturur ve bunlar dış dünyaya olan tutumumuzu etkiler. Erken dönem uyum bozucu şemalar, çevreye verdiğimiz tepkileri etkilediği için olumsuz tutum ve davranışları da tetikler.

Şemalar, değişmeye dirençlidirler. İnsanlar karşı kanıtlara rağmen; kendileri, diğerleri ve dünya ile ilgili görüşlerine tutunma eğilimindedirler (Rafaeli, Bernstein ve Young 2018). Bireyler, şemaları ile tutarlı olan görüşlerine odaklanırlar ve tutarlı olmayanları göz ardı ederler. Aynı şekilde şemaları sürdüren davranışlarda bulunurlar ve baş etme biçimleri ortaya çıkar. Davranış, şemanın bir parçası değildir, baş etme tepkisinin parçasıdır (Young vd. 2009). Şema, davranışları oluşturur. Bireyler, erken çocukluk ve ergenlik dönemlerinde var olan şemalarına göre uyumsuz başa çıkma biçimleri geliştirirler. Bebeklik döneminde şema oluşumu ebeveynin sahip olduğu şemalara bağlıdır. Anababanın şeması etkinleştildiğinde, ana babanın çocuk etkileşiminde de şemalar tetiklenir (Loose, Graaf ve Zarbock, 2018). Ebeveynlerin sahip olduğu şemalar, çocukla kurdukları ilişkide de ortaya çıkar. Yetişkinler ebeveyn rolüne girdiklerinde de şema ve baş etme biçimleri devam etmektedir. Baş etme biçimleri çocuklarına karşı tutum ve davranışlarını şekillendirir. Farklı mizaçlara sahip olan çocuklar farklı yaşam koşullarıyla karşılaşılırlar. Ailenin içindeki iki farklı mizaca sahip iki çocuk farklı tepkiler alacaktır ve buna bağlı olarak farklı şemaları beslenecektir. Buna ek olarak, farklı mizaçlar çocukların benzer yaşam koşullarına farklı tepki vermesine neden olur (Martin ve Young, 2010). Aynı ailedeki biri saldırgan diğeri sakin olan çocuklar, ebeveynlerinden gördükleri benzer davranışları, mizaçlarına bağlı olarak farklı yorumlayıp farklı tepkiler verebilirler.

Şemalar, ebeveynlerin davranışlarını şekillendirdiği için çocuklarına sergiledikleri davranışların temelini de ebeveynlerin şemaları oluşturur. Bu davranışların bütünü ise ebeveyn tutumlarıdır. Aile içi ilişkiler ve ana babanın çocuk yetiştirirken benimsedikleri yöntemler çocuğun psiko-sosyal gelişimini etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Anne ve babaların çocuklarına gösterdikleri farklı tutumlar çocukların farklı kişilikler geliştirmesinde etkili olmaktadır (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 1999). Ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkinin boyutu, çocuğun kişiliğini olumlu ya da olumsuz etkilemektedir. Aile içinde ihtiyaçları yeterince

karşılanmış, sağlıklı bağlar kurabilmiş çocukların sağlıklı yetişkinler olmaları beklenir. Soygüt ve Çakır(2009)'a göre çocukluk döneminde maruz kalınan işlevsel olmayan ebeveynlik biçimi, yetişkinlik döneminde psikolojik bir soruna yol açabilme sürecinde, öncelikli olarak şema düzeyinde de işlevsel olmayan bir örüntünün oluşmasında etkili görünmektedir. Yetişkinlikteki psikolojik bir sorunun temeli, kişinin çocukluğunda ebeveynlerinden olumsuz tutum görmesi olabilmektedir. Dolayısıyla ebeveyn tutumlarının aile ortamına etkisi göz önünde bulundurularak ebeveyn tutumlarını oluşturan etkenler ele alınacaktır. Bu araştırmada ebeveynlerin erken dönem uyum bozucu şemaları ile ebeveyn tutumları arasında ilişki incelenecektir. Bu araştırmanın problem cümlesi, "Ebeveynlerin erken dönem uyum bozucu şemaları ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" şeklinde belirlenmiştir.

Alt problemler şu şekildedir:

Erken dönem uyum bozucu şemalardan karamsarlık, yetersiz özdenetim ve kendini feda şeması ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Erken dönem uyum bozucu şemalardan karamsarlık, yetersiz özdenetim ve kendini feda şeması ebeveynlerin eğitim durumlarına göre anlamlı fark göstermekte midir?

Ebeveyn tutumları cinsiyete göre anlamlı fark göstermekte midir?

Ebeveyn tutumları ebeveynlerin eğitim durumlarına göre anlamlı fark göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada değişkenler arasındaki ilişkilerin anlamlılık düzeyinin ve yönünün belirlenmesi amacıyla ilişkisel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmada ebeveynlerin sahip olduğu erken dönem uyum bozucu şemalarının ebeveyn tutumları ile ilişkisi korelasyonel olarak incelenmiştir. Bu araştırma kapsamında erken dönem uyum bozucu şemalardan karamsarlık, yetersiz özdenetim ve kendini feda şemaları alınmıştır.

Çalışma grubu

Araştırmada çalışma grubu olasılığa dayalı örnekleme yöntemi ile elde edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubunu 2-6 yaş aralığında çocukları bulunan 305 ebeveyn oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler Google Form kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları aşağıda sunulmaktadır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formunda cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, algılanan gelir düzeyi, medeni durum, evlilik süresi, sahip olunan çocuk sayısı ve yaşlarına yönelik sorulara yer verilmiştir.

Young Şema Ölçeği-Kısa Form 3 (YŞÖ-KF3)

Young Şema Ölçeği Kısa Form (YŞÖ-KF3), Young ve arkadaşları (1991; 2003) tarafından geliştirilen ve Soygüt, Karamanoğlu ve Çakır (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 90 maddeden oluşan altılı Likert tipi bir ölçektir. Ölçek beş şema alanı ve 18 alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin uyarlama çalışmalarında güvenilirliği belirlemek amacıyla yapılan analizlerde Pearson korelasyon katsayıları $r = .66-.83$ ($p < .01$) arasında değişmekte olup anlamlılık düzeyinin .05'in altında olduğu görülmektedir. Aynı zamanda

ölçeğin iç tutarlılık katsayısı orta düzeyde bulunmuş olup alt ölçekleri iç tutarlılık katsayısı $\alpha = .63-.80$ arasında değişmektedir. Alt ölçeklerden elde edilen puanlar ilgili şemaya sahip olduğunu göstermektedir.

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

Ebeveyn Tutum Ölçeği, Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından geliştirilen dört alt boyuttan, 46 maddeden oluşan beşli Likert tipi ölçektir. Ölçeğin güvenilirliğine yönelik iç tutarlık analizleri yapılmış olup her alt boyut için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerliğini sınamak için faktör analizi yapılmış olup yapı geçerliğini incelemek amacıyla ölçek boyutları arasındaki ilişki Pearson Korelasyon analizi ile belirlenmiş ve anlamlı pozitif ilişkiler elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Veri analizine başlamadan önce bağımsız örneklemeler için öncül varsayımsal kriterlerden olan normallik varsayımının sağlanıp sağlanmadığını değerlendirebilmek için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Ölçeklere ait basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde verilerin normal dağılım gösterdiği saptanmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2013). Ayrıca veri setinde kayıp değere rastlanmamıştır. Normallik varsayımı karşıladığı için veriler arasındaki ilişki analiz edilirken basit doğrusal korelasyon yöntemlerinden biri olan Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Erken dönem uyum bozucu şemalardan karamsarlık, yetersiz özdenetim ve kendini feda şemaları ve ebeveyn tutumlarının cinsiyet değişkeni açısından farklılaşma gösterip göstermediği Bağımsız Örneklemeler *t*-testi ile test edilmiştir. Yine bu verilerin belirlenen diğer değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair analizler yapılırken Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Kruskal Wallis H Analizi kullanılmıştır. Araştırmadaki verilerin Tek Yönlü Varyans Analizinin (ANOVA) varsayımlarından birisi olan homojenlik koşulunu karşılayıp karşılamadığını belirlemek için Levene testi analizinden yararlanılmıştır. Homojenlik koşulunu sağlamayan veriler için Kruskal Wallis H Analizi yapılırken homojenlik koşulunu sağlayan veriler için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizinde (ANOVA) anlamlı farklılık gösteren verilerin ne yönde farklılık gösterdiğini belirlemek için ise Tukey HSD analizi kullanılmıştır. Yapılan analizlerde, analiz sonuçları güven düzeyi %95 olarak alınmış ve istatistiksel anlamlılık $p > .05$ değerleri kabul edilmiştir.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Etik değerlendirme Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu tarafından 29.05.2020 tarihinde 2020/232 belge numarası ile yapılmıştır.

Etik Değerlendirmeyi Yapan Kurul Adı: Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul

Etik Değerlendirme Kararının Tarihi: 29.05.2020

Etik Değerlendirme Belgesi Sayı Numarası: 2020/232

BULGULAR

Tablo 1.

Ebeveynlerde uyum bozucu şemalardan karamsarlık, yetersiz özdenetim ve kendini feda şemaları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik pearson korelasyon analizi sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1-Karamsarlık	1						
2-Yetersiz Özdenetim	.35**	1					
3-Kendini Feda	.49**	.32**	1				
4-Demokratik Tutum	-.29**	.05	-.06	1			
5-Otoriter Tutum	.38**	.12*	.17**	-.47**	1		
6-Aşırı Koruyucu Tutum	.26**	.07	.21**	.01	.16**	1	
7-İzin Verici Tutum	.12*	.03	.09	-.08	.22**	.18**	1

* $P < .05$ ** $P < .01$

Yapılan analize göre uyum bozucu şemalardan karamsarlık ile ebeveyn tutumlarından otoriter tutum arasında pozitif yönde orta düzey anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = .38, p < .01$). Bu duruma ek olarak karamsarlık şeması ile ebeveyn tutumlarından aşırı koruyucu ($r = .26, p < .01$) ve izin verici tutum ($r = .12, p < .05$) arasında pozitif yönde düşük düzey anlamlı ilişki bulunmaktadır. Bu durumların aksine karamsarlık şeması ile demokratik tutum arasında negatif yönde düşük düzey anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = -.29, p < .01$). Yapılan analize göre uyum bozucu şemalardan yetersiz özdenetim ile ebeveyn tutumlarından otoriter tutum arasında pozitif yönde düşük düzey anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = .12, p < .05$). Bu duruma ek olarak yetersiz özdenetim ile diğer ebeveyn tutumlarından olan demokratik, aşırı koruyucu ve izin verici tutum arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. Yapılan analize göre uyum bozucu şemalardan kendini feda ile ebeveyn tutumlarından otoriter tutum arasında pozitif yönde düşük düzey anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = .17, p < .01$). Yine benzer şekilde kendini feda şeması ile ebeveyn tutumlarından aşırı koruyucu tutum arasında pozitif yönde düşük düzey anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = .21, p < .01$). Bu sonuçların aksine kendini feda şeması ile diğer ebeveyn tutumlarından olan demokratik ve izin verici tutum arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır.

Tablo 2.

Ebeveynlerin eğitim düzeyine göre Karamsarlık Şemasından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Grup	F, $\bar{x}$ ve ss değerleri			ANOVA Sonuçları					
	N	$\bar{x}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
İlkokul	8	3.80	1.10	G. Arası	31.08	4	7.77	5.35	.00*
Ortaokul	15	3.25	1.49						
Lise	62	2.90	1.30						
Lisans	165	2.54	1.19						
Lisansüstü	55	2.24	1.07						
Toplam	305	2.63	1.24	Toplam	466.75	304			

Analize geçilmeden önce yapılan homojenlik testi sonucunda anlamlılık değeri .05'ten büyük çıktığı için grubun homojen dağıldığı görülmüştür (sig.=.26). Daha sonrasında yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucuna göre ebeveynlerde karamsarlık düzeyinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F = 5.35; p < .05$). Yapılan Tukey HSD Analizi sonucunda eğitim durumu

ilkokul olan ebeveynlerin karamsarlık düzeyleri, eğitim durumu lisans ($p = .03$) ve lisansüstü ($p=.01$) olan ebeveynlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna ek olarak eğitim durumu ortaokul olan ebeveynlerin karamsarlık düzeyleri, eğitim durumu lisansüstü olan ebeveynlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir ($p=.04$). Yine benzer bir şekilde eğitim durumu lise olan ebeveynlerin karamsarlık düzeyleri, eğitim durumu lisansüstü olan ebeveynlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir ($p = .03$).

Tablo 3.

Ebeveynlerin eğitim düzeyine göre Yetersiz Özdenetim Şemasından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Grup	F, $\bar{x}$ ve ss değerleri			ANOVA Sonuçları					
	N	$\bar{x}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
İlkokul	8	4.05	1.14	G. Arası	9.94	4	2.48	2.57	.04*
Ortaokul	15	3.40	1.05	G. İçi	290.06	300	.97		
Lise	62	3.34	1.08	Toplam	299.99	304			
Lisans	165	3.31	.95						
Lisansüstü	55	2.99	.95						
Toplam	305	3.28	.99						

Analize geçilmeden önce yapılan homojenlik testi sonucunda anlamlılık değeri .05'ten büyük çıktığı için grubun homojen dağıldığı görülmüştür (sig.=.65). Daha sonrasında yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucuna göre ebeveynlerde yetersiz özdenetim düzeyinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=2.57$; $p<.05$). Yapılan Tukey HSD Analizi sonucunda eğitim durumu ilkökul olan ebeveynlerin yetersiz özdenetim düzeyleri, eğitim durumu lisansüstü olan ebeveynlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir ($p=.04$).

Tablo 4.

Ebeveynlerin eğitim düzeyine göre Kendini Feda Şemasından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Grup	F, $\bar{x}$ ve ss değerleri			ANOVA Sonuçları					
	N	$\bar{x}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
İlkokul	8	4.15	1.02	G. Arası	23.42	4	5.86	4.17	.00*
Ortaokul	15	3.85	1.55	G. İçi	420.77	300	1.40		
Lise	62	3.65	1.20	Toplam	444.19	304			
Lisans	165	3.39	1.17						
Lisansüstü	55	2.94	1.12						
Toplam	305	3.41	1.21						

Analize geçilmeden önce yapılan homojenlik testi sonucunda anlamlılık değeri .05'ten büyük çıktığı için grubun homojen dağıldığı görülmüştür (sig.=.25). Daha sonrasında yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucuna göre ebeveynlerde kendini feda düzeyinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=4.17$; $p<.05$). Yapılan Tukey HSD Analizi sonucunda eğitim durumu lise olan ebeveynlerin kendini feda düzeyleri, eğitim durumu lisansüstü olan ebeveynlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir ($p=.01$).

Tablo 5.

Ebeveynlerin Ebeveyn Tutum Ölçeği'nden Aldıkları Puanların Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	T	p
Demokratik	Kadın	213	4.62	.36	3.25	.00*
	Erkek	92	4.46	.45		
Otoriter	Kadın	213	2.02	.64	-5.25	.60
	Erkek	92	2.06	.63		
Aşırı Koruyucu	Kadın	213	3.59	.73	.48	.63
	Erkek	92	3.55	.72		
İzin Verici	Kadın	213	2.50	.67	-1.03	.30
	Erkek	92	2.59	.59		

Tablo 6'de görüldüğü üzere kadın ebeveynlerin demokratik tutum puan ortalamaları ($\bar{x}=4.62$) ile erkek ebeveynlerin demokratik tutum puan ortalamaları ($\bar{x}=4.46$) arasında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir ($t=3.25, p<.05$). Tespit edilen bu farklılığa göre kadın ebeveynlerin demokratik tutum düzeyleri erkek ebeveynlerin demokratik tutum düzeyine göre anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Yine belirtilen tabloya bakıldığında kadın ebeveynlerin otoriter tutum puan ortalamaları ($\bar{x}=2.02$) ile erkek ebeveynlerin otoriter tutum puan ortalamaları ($\bar{x}=2.06$) arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($t=-5.25, p>.05$). Kadın ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum puan ortalamaları ($\bar{x}=3.59$) ile erkek ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum puan ortalamalarına ($\bar{x}=3.55$) bakıldığında ise aralarında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($t=.48, p>.05$). Yine benzer şekilde kadın ebeveynlerin izin verici tutum puan ortalamaları ($\bar{x}=2.50$) ile erkek ebeveynlerin izin verici tutum puan ortalamaları ($\bar{x}=2.59$) arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($t=-1.03, p>.05$).

Tablo 6.

Ebeveynlerin Eğitim Düzeyine Göre Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin Demokratik Altboyutuna İlişkin Kruskal Wallis H Analiz Sonuçları

Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Chi-Square	Serbestlik Derecesi	p
İlkokul	8	190.06	4.41	4	.35
Ortaokul	15	128.60			
Lise	62	146.72			
Üniversite	165	151.03			
Lisansüstü	55	167.25			
Toplam	305				

Çıkan sonuçta anlamlılık değeri .05'ten küçük çıktığı için grubun homojen dağılmadığı görülmüştür ($\text{sig}=.01$). Bu nedenle nonparametrik testlerden olan Kruskal Wallis H analizi uygulanmıştır. Yapılan bu analizin sonuçlarına göre ebeveynlerde demokratik ebeveyn tutumu düzeyinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($X^2=4.41; p>.05$).

Tablo 7.

Ebeveynlerin eğitim düzeyine göre Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin Otoriter Altboyutuna İlişkin Kruskal Wallis H Analiz Sonuçları

Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Chi-Square	Serbestlik Derecesi	p

İlkokul	8	145.88	3.53	4	.47
Ortaokul	15	169.20			
Lise	62	147.31			
Üniversite	165	159.39			
Lisansüstü	55	136.86			
Toplam	305				

Çıkan sonuçta anlamlılık değeri .05'ten küçük çıktığı için grubun homojen dağılmadığı görülmüştür (sig.=.01). Bu nedenle nonparametrik testlerden olan Kruskal Wallis H analizi uygulanmıştır. Yapılan bu analizin sonuçlarına göre ebeveynlerde otoriter ebeveyn tutumu düzeyinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($X^2=3.53$; $p>.05$).

Tablo 8.

Ebeveynlerin eğitim düzeyine göre Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin Aşırı Koruyucu Altboyutuna İlişkin ANOVA Analiz Sonuçları

Grup	F, $\bar{x}$ ve ss değerleri			ANOVA Sonuçları					
	N	$\bar{x}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
İlkokul	8	4.38	.64	G. Arası	11.13	4	2.78	5.61	.00*
Ortaokul	15	3.81	.58	G. İçi	148.82	300	.50		
Lise	62	3.78	.77	Toplam	159.95	304			
Üniversite	165	3.51	.67						
Lisansüstü	55	3.39	.76						
Toplam	305	3.58	.73						

Analize geçilmeden önce yapılan homojenlik testi sonucunda anlamlılık değeri .05'ten büyük çıktığı için grubun homojen dağıldığı görülmüştür (sig.=.17). Daha sonrasında yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucuna göre ebeveynlerde aşırı koruyucu ebeveyn tutumu düzeyinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=5.61$; $p<.05$). Yapılan Tukey HSD Analizi sonucunda eğitim durumu ilkökul olan ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim durumu lisans ($p=.01$) ve lisansüstü ($p=.01$) olan ebeveynlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Analizden elde edilen bir diğer bulguya göre eğitim durumu lise olan ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim durumu lisansüstü olan ebeveynlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir ($p=.03$).

Tablo 9.

Ebeveynlerin eğitim düzeyine göre Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin İzin Verici Alt boyutuna İlişkin ANOVA Analiz Sonuçları

Grup	F, $\bar{x}$ ve ss değerleri			ANOVA Sonuçları					
	N	$\bar{x}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
İlkokul	8	2.22	.70	G. Arası	4.48	4	1.12	2.76	.06
Ortaokul	15	2.17	.52	G. İçi	121.71	300	.406		
Lise	62	2.42	.73	Toplam	126.19	304			
Üniversite	165	2.60	.63						
Lisansüstü	55	2.59	.57						
Toplam	305	2.53	.65						

Analize geçilmeden önce yapılan homojenlik testi sonucunda anlamlılık değeri .05'ten büyük çıktığı için grubun homojen dağıldığı görülmüştür (sig.=.32). Daha sonrasında yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi

sonucuna göre ebeveynlerde izin verici ebeveyn tutumu düzeyinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($F=2.76$; $p>.05$).

TARTIŞMA

Araştırmada ebeveynlerin erken dönem uyum bozucu şemalardan karamsarlık, yetersiz özdenetim ve kendini feda şemaları ile ebeveynlerin tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Bu araştırmaya göre karamsarlık şeması ile otoriter ebeveyn tutumu arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre ebeveynin karamsarlık şeması arttıkça otoriter ebeveyn tutumu sergileme durumu artmaktadır. Ek olarak karamsarlık şeması ile aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumu arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu araştırmaya göre yetersiz özdenetim şeması ile otoriter ebeveyn tutumu arasında pozitif yönde düşük düzey anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ek olarak yetersiz özdenetim şeması ile demokratik, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu araştırmaya göre kendini feda şeması ile otoriter ebeveyn tutumu arasında pozitif yönde düşük düzey anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Benzer şekilde kendini feda şeması ile aşırı koruyucu ebeveyn tutumu arasında pozitif yönde düşük düzey anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak kendini feda şeması ile demokratik ve izin verici ebeveyn tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İlgili literatür incelendiğinde bu araştırmayı destekleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmada ebeveynlerin erken dönem uyum bozucu şemalardan karamsarlık, yetersiz özdenetim ve kendini feda şemalarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farka sahip olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmaya göre ebeveynlerin karamsarlık şemalarının eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. İlkokul mezunu olan ebeveynlerin karamsarlık düzeyleri, lisans ve lisansüstü eğitim durumuna sahip olan ebeveynlere göre anlamlı derece yüksektir. Aynı zamanda ortaokul mezunu olan ebeveynlerin karamsarlık düzeyleri, lisansüstü eğitim durumuna sahip olan ebeveynlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde lise mezunu olan ebeveynlerin karamsarlık düzeylerinin, lisansüstü eğitim durumuna sahip ebeveynlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Kaya (2010)'nın çalışmasına göre ilkököl mezunu ve okuryazar olanların, ortaokul ve lise mezunu olanlardan, ortaokul ve lise mezunlarının da üniversite ve üstü eğitim durumuna sahip olanlardan daha fazla erken dönem uyum bozucu şemaya sahip olduğu görülmüştür. Farklı olarak Altun (2019)'un araştırma sonuçlarının bu araştırmayı desteklemediği görülmüştür. Altun (2019)'un araştırmasında karamsarlık şemasının eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu farklılığın sebebinin örneklem özelliklerinden kaynaklandığı düşünülebilir. Altun (2019)'un araştırmasının örneklemini İstanbul'da yaşayan 350 kadın oluşturmaktayken bu araştırmanın örneklemini kadın ve erkek bireyler oluşturmaktadır. Örneklemdaki cinsiyet dağılımı bu farklılığın sebebi olabilir. Bu araştırmaya göre ebeveynlerin yetersiz özdenetim şemalarının eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. İlkokul mezunu olan ebeveynlerin yetersiz özdenetim düzeylerinin, lisansüstü eğitim durumuna sahip ebeveynlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Çakırca (2020)'nin araştırması ise bu araştırma sonuçlarının aksini göstermektedir. Çakırca (2020)'nin araştırmasında örneklem grubundaki üniversite mezunlarının yetersiz özdenetim şemaları en yüksek puana sahiptir. Ayrıca karamsarlık ve kendini feda şemalarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılığa sahip olmadığı görülmüştür. Bu araştırmaya göre ebeveynlerin kendini feda şemalarının eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Lise mezunu olan ebeveynlerin kendini feda düzeylerinin, lisansüstü eğitim duruma sahip ebeveynlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Dilmaç (2018)'in çalışmasına göre kendini feda şemasının da içinde bulunduğu

diğerleri yönelimlilik şema alanında lise mezunlarının puanları diğer eğitim durumlarına göre daha yüksek bulunmuştur.

Araştırmada ebeveyn tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığa sahip olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmaya göre kadın ebeveynlerin demokratik tutum puan ortalaması ile erkek ebeveynlerin demokratik tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kadın ebeveynlerin demokratik tutum düzeyleri, erkek ebeveynlere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Alan yazın incelendiğinde bu araştırmadan elde edilen bulguları destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Russell, Aloa, Feder, Glover, Miller ve Palmer (1998)'in araştırmasına göre annelerin ve babaların demokratik tutum düzeylerinde annelerin lehine anlamlı bir farklılık vardır. Benzer olarak Özyürek ve Tezel Şahin (2005)'in araştırmalarından elde edilen bulgulara bakıldığında annelerin demokratik tutum düzeylerinin babaların demokratik tutum düzeylerinden anlamlı derecede farklı olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar araştırma bulgularını destekler durumdadır. Ayrıca bu araştırmada ebeveynlerde otoriter tutum düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediği tespit edilmiştir. Benzer şekilde ebeveynlerde aşırı koruyucu tutum düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur. Yine benzer şekilde ebeveynlerin izin verici tutumu düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediği belirlenmiştir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016)'in araştırma sonuçları bu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016)'in araştırmasına göre otoriter tutum, aşırı koruyucu tutum ve izin verici tutumlar ebeveynlerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark göstermemektedir. Bu bulguların aksini gösteren araştırmalar da bulunmaktadır.

Araştırmada ebeveyn tutumlarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farka sahip olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmaya göre ebeveynlerde demokratik tutum düzeyinin eğitim durumuna göre anlamlı bir fark göstermediği tespit edilmiştir. Bu araştırma sonucunu destekleyen araştırmalara rastlanmıştır. Sak, Şahin Sak, Sibel Atli ve Şahin (2015)'in araştırmalarına göre anne-babaların demokratik ebeveyn tutumlarında, öğrenim durumuna göre anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Alan yazını incelendiğinde bu araştırma bulgularını desteklemeyen araştırmalara rastlanmıştır. Eğitim durumu arttıkça ebeveynlerin demokratik tutumlarının arttığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Mızrakçı, 1994; Özcan, 1996; Er Gazeloğlu, 2000; Şendoğdu, 2000). Bu farklılığın araştırmalardaki örneklemin evreni temsil edebilirliği durumundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Ebeveynlerde otoriter tutum düzeyinin eğitim durumuna göre anlamlı bir fark göstermediği tespit edilmiştir. Eroğlu (2017)'nin çalışmasına göre ebeveynlerde eğitim seviyesi arttıkça ebeveynlerin otoriter ve aşırı koruyucu tutumu da artmaktadır. Ayrıca Şendil ve Karabulut Demir (2008)'in araştırmasına göre eğitim düzeyi yükseldikçe annelerde otoriter ve koruyucu tutumların arttığı saptanmıştır. Ebeveynlerde izin verici tutum düzeyinin eğitim durumuna göre anlamlı bir fark göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonucu destekleyen şekilde Uykan ve Akkaynak (2019) okul öncesi eğitime devam eden çocukların anneleri ile yürüttükleri araştırmada annelerin izin verici ebeveyn tutumunda eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı bir farkın olmadığı sonucunu tespit etmişlerdir. Ancak bu araştırmada ebeveynlerde aşırı koruyucu tutumun eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark gösterdiği tespit edilmiştir. İlkokul mezunu olan ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum düzeylerinin, lisans ve lisansüstü eğitim durumuna sahip ebeveynlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda lise mezunu ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin, lisansüstü eğitim durumuna sahip ebeveynlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Sak vd. (2015)'in araştırmasında aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun anne-babaların öğrenim durumlarına göre anlamlı bir fark gösterdiği belirlenmiştir. Sak vd. (2015)'ye göre ilkökul/okuryazar öğrenim düzeyine sahip ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveyn tutumlarının, lise mezunu ebeveynlere göre anlamlı derece farklılaştığı; lise mezunu ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveyn

tutumlarının, önlisans/ lisans öğrenim düzeyine sahip ebeveynlere göre anlamlı derecede farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Atabay (2017) anasınıfına devam eden çocukların annelerinin tutumlarını incelediği araştırmasında, annenin eğitim düzeyi arttıkça aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip annelerin aşırı koruyucu ebeveyn tutum puanlarının, ilkokul, ortaokul ve lise eğitim düzeyine sahip annelere göre anlamlı derecede düşük olduğu belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın temel amacı ebeveynlerin erken dönem uyum bozucu şemaları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin ortaya koyulmasıdır. Bu amaçla Young Şema Ölçeği-Kısa Form 3 (YŞÖ-KF3), Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu aracılığıyla 305 ebeveyn veri toplanmıştır ve bu veriler analiz edilmiştir. Yapılan analizlere göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Ebeveynlerin karamsarlık şeması arttıkça otoriter ebeveyn tutumu sergileme durumu artmaktadır. Benzer şekilde ebeveynlerin karamsarlık şeması arttığında aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumu sergileme durumu da artmaktadır. Aynı zamanda ebeveynlerin yetersiz özdenetim ve kendini feda şeması arttıkça otoriter ebeveyn tutumu sergileme durumu artmaktadır. Ebeveynlerin kendini feda şeması arttıkça aşırı koruyucu ebeveyn tutumu artmaktadır.

Ebeveynlerin karamsarlık, yetersiz özdenetim ve kendini feda şema düzeyleri eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Ebeveynlerin demokratik tutumu cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark göstermiştir. Ebeveynlerin otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur. Demokratik, izin verici ve otoriter ebeveyn tutumlarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark göstermediği görülmüştür. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark gösterdiği görülmüştür.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygulayıcılara ve araştırmacılara daha sonra yapılabilecek araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur. Bu araştırmada ebeveynlerin karamsarlık, yetersiz özdenetim ve kendini feda şemaları arttıkça otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumlarının arttığı görülmüştür. Bu ilişkiden yola çıkılarak bireylerin var olan erken dönem uyum bozucu şemaları ile ilgili psikolojik destek almaları önerilmektedir. Ebeveynlerin karamsarlık, yetersiz özdenetim ve kendini feda şemalarının eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Buradan hareketle bireylerin eğitim-öğretim süreçlerine devam etmesi için teşvik edici çalışmaların yapılması önerilmektedir. Erken dönem uyum bozucu şemaların daha erken tespit edilebilmesi için üniversitelerde Psikolojik Danışma Birimlerinin bu yönde çalışmalar yapması önerilmektedir.

Bu araştırmada erken dönem uyumsuz şemalardan sadece karamsarlık, yetersiz özdenetim ve kendini feda şemaları ele alınmıştır. Diğer şemalar ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki incelenmemiştir. İleride yapılacak araştırmalarda bu şemaların da ele alınarak araştırmanın yürütülmesi önerilmektedir. Bu araştırmanın örneklemini 2-6 yaş çocuğu olan ebeveynler oluşturmaktadır. İleride yapılacak çalışmalarda daha geniş yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlere ulaşılarak örneklemin genişletilmesi önerilir. Erken dönem uyum bozucu şemalar ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir farklılığın bulunması sebebiyle ebeveynlerin tutumlarının çocukların yetişkinliklerinde hangi şemaları oluşturduğunun görülebilmesi için boylamsal çalışma olarak ele alınması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Altun, N. (2019). *Kadınlarda toplumsal cinsiyet rollerine göre çocukluk çağı travmaları ile erken dönem uyumsuz şemaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atabey, D. (2017). Anasınıfına devam eden çocukların annelerinin anne tutumlarının incelenmesi (Çorum ili örneği). *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:10, Sayı:1, 145-168*
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:1,1 Sayı:2, 569-585*
- Çakırca, F. (2020). *Kişilerin erken dönem uyumsuz şemaları ile öfke kontrol düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dılmaç, P. G. (2018). *Ebeveyn kişilik özellikleri, aile tutumları, demografik değişkenler ile erişkinlik bağlanma modelleri, depresyon belirtileri ve erken dönem uyumsuz şemaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Er Gazeloğlu, C.(2000). *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Psiko-Sosyal Gelişimine Ana-Baba Tutumunun Etkisinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eroğlu, F.(2017). *Evli bireylerde psikolojik iyi oluş ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karabulut Demir, E. ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği(ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları, 11(21):15-25*
- Kaya, F. (2010). *Çocukluk döneminde yaşanan istismarın kişilerarası ilişki tarzları üzerindeki etkileri: erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kuzgun, Y. Ve Eldeleklioğlu, J. (1999). Ana Baba Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:XII, Sayı:1, 69-77*
- Loose, C., Graaf, P., Zarbock, G. (2018). *Çocuk ve Ergenler için Şema Terapi* (Çev. Ed. H.A. Karaosmanoğlu). İstanbul:Psikonet Yayınları
- Martin, R. Ve Young, J.E. (2010). Schema therapy. Dobson, K.S. (Ed.) Handbook of cognitive-behavioral therapies içinde (3rd ed.) (s.317-346). New York: Guilford Press.
- Mızrakçı, Ş.(1994).*Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki Eden Faktörler: Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Özcan, H. (1996). *İlkokul Öğrencilerinin Özgüvenleri, Akademik Başarıları ve AnneBaba Tutumları Arasındaki İlişkiler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özyürek, A. Ve Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 25, Sayı:2, 19-34*
- Rafaeli, E., Bernstein, D.P., Young, J.E. (2018). *Şema Terapi-Ayrırcı Özellikler* (Çev. Ed. H.A. Karaosmanoğlu). İstanbul:Psikonet Yayınları
- Russell,A., Aloa, V., Feder, T., Glover, A., Miller,H. & Palmer, G. (1998). Sex-based differences in parenting styles in a sam Australian, *Journal of Psychology, 50, 89-99*.

- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Atli, S. Ve Şahin, B. K.(2015). Okul öncesi dönem: Anne baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:11, Sayı:3, 972-991*
- Soygüt, G. ve Çakır, Z. (2009). Ebeveynlik Biçimleri ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkilerde Kişilerarası Şemaların Aracı Rolü: Şema Odaklı Bir Bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi, 20(02): 144-152*
- Soygüt, G, Karaosmanoğlu, A., Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi:Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi, 20(1): 75-84*
- Şendoğdu, M.C. (2000). *Anaokuluna Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının AnneBabalarını Algulamaları İle Anne Babaların Kendi Tutumlarını Algulamaları Arasındaki İlişki*, Yayımlanmamış Y.Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (6th ed.)*, Boston: Allyn and Bacon.
- Uykan, M. ve Akkaynak, M. (2019). Ebeveyn tutumları ile çocukların öz düzenleme arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, Cilt:6, Sayı:3, 1620-1644*
- Young, J.E., Klosko, J.S., Weishaar, M.E. (2009). *Şema Terapi* (Çev. Ed. T. Özakkaş). İstanbul:Litera Yayıncılık

The Relationship Between Parents' Early Maladaptive Schemas and Parent Attitudes

Extended Abstract:

The aim of this study is to investigate the relationship between parents' early maladaptive schemas and parent attitudes. For this purpose, a relational screening model is used in the research. The sample of the study is 305 parents with children between the ages of 2-6. The data of the research have been obtained by using Young Schema Questionnaire-Short Form-3 to determine parents' early maladaptive schemas, Parenting Attitude Scale (PAS) to determine parent attitudes and Personal Information Form for individual characteristics of parents. SPSS 22.0 statistics package program is used to analyze the data obtained. It has been examined whether the data obtained within the scope of the research meet normality assumptions and the data show normal distribution. For this reason, Pearson Correlation analysis, Independent Sample *t* test, One Way Analysis (ANOVA) and Kruskal Wallis which is one of the parametric tests, was used in the analysis of the data. According to the results of the research, it is found that there has been an intermediate positive correlation between pessimism schema of the parents and authoritarian attitude. At the same time, it was found that there is a low level of positive correlation between the pessimism schemas of the parents and the overprotective parental attitude. It is found that there has been a low level of positive correlation between the insufficient self-control schemas of parents and authoritarian parental attitude. It was found that there is a low level of positive correlation between parents' self-sacrifice schema and authoritarian parental attitude. It was found that there is a low level of positive correlation between parents' self sacrifice schemas and overprotective parental attitude. According to the other findings of the study, parents' pessimism, insufficient self-control and self sacrifice schemas showed a significant difference according education status. Again, parents' authoritative attitude showed a significant difference according to gender.

Keywords: Early Maladaptive Schemas, Parent Attitude.